Ilustrovana politika

Država: Srbija

Doseg: 41,954

Strana: 39

Površina: 1,326 cm^2

03.10.2017

utorak

ЈЕСМО ЛИ ПОДРУЧЈЕ ПОДЛОЖНО ИНТЕРНЕТ ПРЕВАРАМА?

СРБИЈА ИЗМЕЂУ ФЕЈСБУКА И СМС-а

Љ.З.ТОМИЋ

У сиромашном друштву, где се деца лече апелима преко фејсбука и слањем порука путем мобилних телефона, преваранти се јављају као шкољке после олује. Изгледа да је у том међупростору између државе, државних институција и родитеља, родбине или супружника очајних и спремних на различите кораке, најлакше „муљати". Најновији случај извесне Маје која је покушала да превари и уцени кориснике фејсбук мреже позивајући се на болесног мужа, причајући неколико различитих прича и дајући неколико различитих дијагноза, као и случај, ако је веровати да је име право, Верице Јанковић, мајке малолетног дечака, која је на сличан начин покушала да доспе до дневних и недељних листова, постављају питања: како и коме веровати, како се заштитити од таквих људи и појава? Одговоре смо потражили од социолога Далибора Петровића и психотерапеута Зорана Миливојевића.

Због чега се јављају интернет преваре и ко су људи који покушавају да дођу до новца преварама?

По социологу Далибору Петровићу, постоје бројни фактори који стварају повољан терен за интернет преваре.

- Пре свега, интернет пружа слику реалности, али он није реалност сам по себи, зато и зовемо ту слику виртуелном сликом. И као што се каже да папир трпи све, још је драматичнија ствар са виртуалношћу, јер она не само да трпи све већ ствара илузију свега. Илузију слободе, знања, демократичности, отворености, итд. Са друге стране, имамо просечног, углавном лоше образованог или макар незаинтересованог појединца који често ту виртуелност тумачи као реалност. Ако је болестан, дијагнозу ће потражити на интернету, ако је забринут, отићи ће на интернет по савет, ако нешто прави, опет ће упитати интернет за најефикасније упутство, итд. У том међупростору виртуелног које може бити све што његов творац пожели и, са друге стране, обичног човека који нема довољно знања, воље или желе да се пита о правој суштини виртуелног света, умеће се један живописан свет различитих, шарлатана, видовњака, исцелитеља, квази стручњака и самопрокламованих психолога. То су људи који су на најразличитије начине открили могућности за превару које интернет нуди а који баш због тога што углавном не виде оног који вара много лакше улазе у такве работе него да се ради о преварама уживо. Дакле, ово је царство не само осведочених преваранта из реалног света већ бројних анонимних ликова који из заштићености својих соба чине ове преваре зато што им за њих није потребан претеран напор већ само поремећен систем вредности. Нажалост, у савременом добу таквих људи нам не недостаје.

Социолог Далибор Петровић

Психотерапеут Зоран Миливојевић сматра да су преваранти по правилу посебан профил криминалаца.

- Они су обично натпросечно интелигентни, добри у процени људи, вешти глумци. Посебно су поносни да не користе насиље, већ обману тако да им људи сами дају новац. У њиховим главама превара је нешто оправдано. Једном је један преварант изјавио да "овце" треба шишати, а иако то не учини он, учиниће неко други. То значи да они одговорност за превару преваљују на жртве које су испале "глупе", док себе виде као веште и интелигентне.

Да ли је у свести тих људи чињеница да могу бити откривени?

- Наравно да се плаше да могу да буду откривени, али сматрају да је тај ризик прихватљив, то јест да су довољно вешти да заметну трагове. То се посеб-

Ovaj dokument je samo za internu upotrebu. Redistribucija i kopiranje nije dozvoljeno bez saglasnosti vlasnika autorskih prava!

но односи на социјалне мреже на којима се често појављују апели за помоћ овом или оном детету. Оно што погодује је и непостојање контроле, непостојање начина да се провери да ли је реч заиста о болесној особи или је у питању превара. Људи једноставно верују да ако неко тражи помоћ, да му је она и потребна. Многима не пада на памет да би неко могао да падне тако ниско да вара народ око таквих ствари. Све то чини да се упуштају у такве "подухвате". А када медији објаве да је прикупљена значајна помоћ за нечију операцију или лечење у иностранству, многи у томе виде победу солидарности, а преваранти виде лак начин да дођу до веће суме новца – објашњава Зоран Миливојевић, док је са социолошке стране и по виђењу Далибора Петровића тешко ући у појединачне мотиве превара.

- Тешко је улазити у појединачне мотиве, али поред уобичајених околности које утичу на то да се неко упусти у варање, попут индивидуалнопсихолошких или културолошких фактора, свакако да је специфичност варања на интернету

та што преварант заиста може бити било ко, потребно је само да елементарно познаје рад на рачунару. Управо та одложеност контакта између превараната и превареног чини да преварант не мора директно да се суочава са последицама своје преваре и вероватно да је и њихова свест о томе да чине превару, односно грижа савести, много мање присутна него да се превара одвија у живо. Рецимо да неко прикупља средства за лечење наводно болесног детета. Уколико се не користи интернет као посредник онда преварант мора лично да контактира људе, рецимо да звони од врата до врата чиме се излаже ризику да буде откривен и да претрпи различите последице, од критике људи, преко могућег физичког напада па све до тога да буде ухапшен на лицу места. На интернету су ови ризици сведени на минимум и варање више подсећа на пецање. Постави се мамац и једино што преваранту преостаје јесте да чека ко ће се сам упецати на њега.

Јесмо ли као народ у тренутној ситуацији подложни таквим преварама, с обзиром на то да децу лечимо путем смс-а, па је најлакше преко фејсбука преварити, поставити слику, лажну дијагнозу и тражити новац?

- Да је код нас потпуно уређен систем, онда би држава преузела бригу о свима којима је помоћ потребна. Нажалост, ми смо дуже времена држава у којој нема довољно пара за потребе становништва, тако да је један од највећих страхова родитеља и других чланова породице да се не разболи дете, па да нису у могућности да му омогуће најбоље лечење. Из тог страха за сопствено дете, када виде да се прикупља помоћ за неко друго дете, људи се поистовећују и са тим несрећним родитељима, а у њиховом детету виде своје дете, тако да се одлучују да дају новац, да помогну. То је она основна солидарност која постоји у сваком здравом друштву. Нажалост, поред оних којима је помоћ заиста потребна, постоје и преваранти који се надају да ће користећи ту солидарност људи доћи до новца за себе - сматра Миливојевић.

Питање је, са социолошког гледишта Далибора Петровића, веома комплексно и потребно је укључити више елемената у покушају да се на њега одговори.

- Прва два елемента сам већ поменуо: технологију која заводи својом лажном сликом стварности, с једне стране, и

ЗАШТИТА ИНТЕРНЕТ ДОМЕНА

Нису само преваре путем апела криминал. Један од озбиљних савремених облика сајбер криминала је преузмање контроле или мењање података о регистрованом домену, што изазива недоступност интернет сервиса или преусмеравање корисника ка сервисима које контролише нападач. Регистар националног интернет домена Србије (РНИДС) RS и .СРБ нуди три нивоа заштите назива домена: Сигуран режим, Закључавање на страни клијента (Client Side Lock) и Закључавање на страни регистра (Registry Lock). Све ове опције су имплементиране у нови систем за регистрацију назива домена RSreg 2.0 и од 1. јануара 2017. су доступне регистрантима преко овлашћених регистара РНИДС-а. Регистранти заинтересовани за овакав вид заштите назива свог интернет домена, а самим тим и свог интернет идентитета, треба да се обрате свом овлашћеном регистру, а листа свих њих је доступна на адреси http://domen.rs/registri. Детаљна упутства и процедуре за иницирање и примену сва три нивоа заштите домена налази се на адреси http://www.domen.rs/kako-da-zastitite-svoj-internet-domen.

Ovaj dokument je samo za internu upotrebu. Redistribucija i kopiranje nije dozvoljeno bez saglasnosti vlasnika autorskih prava!

технолошки необразованог, незаинтересованог и лаковерног појединца, са друге стране. Следећи елемент који треба да уведемо у једначину јесу систем и институције, које су нашем случају, најблаже речено, врло порозне тако да се појединац често осећа препуштен сам себи и због тога је склон да тражи вансистемска решења. Ово је посебно наглашено када је реч о егзистенцијалним питањима као што је здравље, где појединац ,препознајући своју немогућност да добије адекватну здравствену заштиту много лакше поверује и да је други појединац, рецимо онај који путем интернета прикупља новац за лечење, у истој таквој ситуацији и због тога је склон да му помогне. На крају крајева, можда се негде у делићу своје подсвести свако од нас припрема да се и сам једном нађе у сличној ситуацији када ће му доброчинство других бити преко потребно.

Често људи наседну на преваре путем интернета тражећи лек за себе или некога блиског, када од непознатих људи купују лекове или лековито биље непознатог порекла.

вим лековима и још сумњивијим продавцима и све то у ситуацији где не постоји практично никакав механизам заштите од преваре – објашњава Петровић.

Има ли начина да се томе стане на пут?

- Интернет је због његове специфичне мрежне архитектуре јако тешко контролисати, али наравно да постоје начини умањења штете које настају кроз преваре. Увек је први начин едукација и како данашњи корисници интернета све млађи ступају у овај свет, тако они од малена уче о опасностима са којима могу да се суоче. Наравно, то отвара другу врсту проблема јер су ова деца, која су од најранијег узраста на интернету, можда и подложнија наседању на преваре од старијих корисника. Други начин је да постоји једна врста верификације оних који прикупљају средства или верификације апликација које користе. Рецимо приликом онлајн продаје на специјализованим интернет порталима продавци да би уопште направили лични профил морају да дају своје личне податке и да скенирају неки лични документ. Такође постоји систем рејтинга продаваца где се лако може видети колико је неко остварио продаја и како су га оценили они који су куповали од њега. На тај начин купац се осећа заштићен и сигуран да неће бити изложен превари. ■

САВЕТ ПОЛИЦИЈЕ

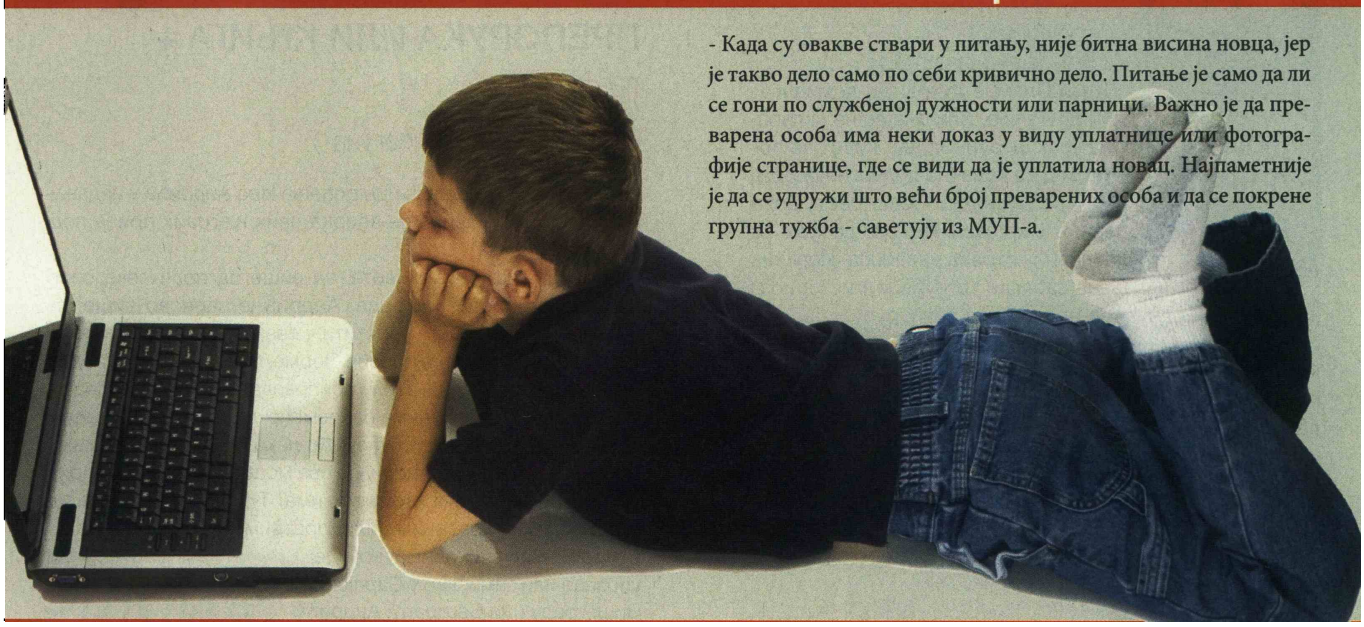

- Када су овакве ствари у питању, није битна висина новца, јер је такво дело само по себи кривично дело. Питање је само да ли се гони по службеној дужности или парници. Важно је да преварена особа има неки доказ у виду уплатнице или фотографије странице, где се види да је уплатила новац. Најпаметније је да се удружи што већи број преварених особа и да се покрене групна тужба - саветују из МУП-а.

- Кажу да здрав човек има хиљаду жеља а болестан само једну - да оздрави. Стога није ни чудо да ће људи који су болесни, посебно они који болују од тешких болести, посегнути за сваким могућим решењем. Поред дисфункционалног система који појединца практично тера да се стара сам о себи, када је о лечењу реч, често се дешава да постоје лекови који из одређених разлога нису доступни нашим пацијентима, пре свега зато што нису регистровани код нас или су у експерименталној фази употребе. И на крају, ми живимо у доба кризе традиционалне медицине када се људи све више окрећу алтернативним методама лечења које је уз интернет практично процветало. А управо је тржиште производа алтернативне медицине, које није подложно било каквим процедурама стандардизације и провере идеално за манипулације сваке врсте. И тако добијамо апсурдну слику, људи уместо да користе средства за лечење која су званично одобрена, због неповерења у државу и фармацеутску индустрију, окрећу се сумњи-

Ovaj dokument je samo za internu upotrebu. Redistribucija i kopiranje nije dozvoljeno bez saglasnosti vlasnika autorskih prava!